

Maarika Lips

**SEITSETEIST
VÕIMALUST
LUULE
KÄSITLEMISEKS
KOOLITUNNIS**

Abimaterjal 5.–12. klassi
kirjandustundide ilmestamiseks

Toimetanud Kairit Henno
Illustreerinud Jana Lass
Kujundanud Ege Taškin

Autoriõigus: AS Atlex, Maarika Lips ja Jana Lass, 2013

Kõik õigused kaitstud. Igasugune autoriõigusega kaitstud materjali
ebaseaduslik paljundamine ja levitamine toob kaasa seaduses ette
nähtud vastutuse.

AS Atlex
Kivi 23, Tartu, 51009
Tel 734 9099, faks 734 8915
www.atlex.ee, atlex@atlex.ee

ISBN 978-9949-492-30-5

SAATEKS

Mis on luule? Küllap on iga kirjandusõpetaja seda oma õpilastelt küsinud. Tõenäoliselt saanud vastusteks nii õlakehitust kui ka asjalikku selgitust. Igaüks mõistab ja tajub luulet erinevalt: mõnele meeldivad nukrad armastusvärsid, teine naudib põnevat sõnamängu, kolmas märkab ridade vahele peidetud mõtet. Ometi on neidki, keda igasugused riimid ja salmid jätavad täiesti ükskõikseks. Võib-olla on selles oma roll, kas hea või halb, meid ümbritseval kirjul maailmal: värvilisel ja virvendaval ekraanil, pideval (muusika)müral ning meeletul teabetulval.

Kuidas õpetada noort inimest luulet kuulama, sellest aru saama, seda ise looma? Sellele küsimusele ei ole ühest vastust. Mõnikord võib teema juurde tulla hoopis arvuti, muusika, mängu, liikumiste kaudu ja sealt edasi minna süvaanalüüsile. Üks on igal juhul oluline: luule peab puudutama meie hingekeeli. Mida siis teha?

Kogumikus esitatud mõtted on aja jooksul tekkinud tunde ette valmistades, inspiratsiooni olen saanud õpilastelt, mitmelt kursuselt ja ka televisioonist. Seetõttu nimetangi neid võimalusteks, kuidas mõnda luuletust, luulekogu analüüsida.

Käsitlused jagunevad viide valdkonda: meeolud, liikumine, internet, joonistused, luulekogud. Juurde ei ole märgitud ajalist kestust, sest osa võtteid sobib tunni alustamiseks, osa hõlmab mitmetunniseid tegevusi. Iga õpetaja otsustab ise, millises tunniosas ta midagi kasutab. Samu ülesandeid võib rakendada

hoopiski teiste luuletuste juures kui nende puhul, mis siin raamatus näiteks on toodud. Küsimustele on lisatud kaldkirjas võimalikud või oletatavad vastused ja mõni Rapla ühisgümnaasiumi õpilaste tehtud värsikatsetus. Tähtis on see, et õpilane julgeks häält teha ning avaldada oma mõtteid valesti vastamist kartmata.

*Luulet tuleb lugeda, lugeda, lugeda –
alles siis hakkab see meiega kõnelema.
Luulet tuleb kuulata, kuulata, kuulata –
alles siis hakkame seda mõistma.
Luulet tuleb vaadata, vaadata, vaadata –
alles siis märkame selles peituvat.*

Toredaid elamusi luules!
Maarika Lips
Rapla ühisgümnaasiumi
eesti keele ja kirjanduse õpetaja

SISUKORD

SAATEKS	3
MEELEOLUD LUULETUSTES	6
Võimalus 1. Juhan Liiv ja Ilmi Kolla	6
Võimalus 2. Hingemaastikel	9
Võimalus 3. Luule loomine	11
LUULETUSED KOOS TEGEVUSTEGA	13
Võimalus 4. Wimbergi luule	13
Võimalus 5. Paul-Eerik Rummo „Me hoiame nõnda ühte”	16
Võimalus 6. Andres Ehini „Käes on savi”	17
Võimalus 7. Luuletus luulekogust	17
LUULETUS JA JOONISTUS	18
Võimalus 8. Paul-Eerik Rummo luule	18
Võimalus 9. Vladimir Majakovski luule ja futurism	20
LUULE JA INTERNET	21
Võimalus 10. Rahvalaul	21
Võimalus 11. Pildid ja videod luuletundide ilmestamiseks	23
Võimalus 12. Pildid ja videod luuletuste võrdlemiseks	25
Võimalus 13. Laulvad luuletajad	32
Võimalus 14. Luuletajate lood	35
LUULEKOGUD	36
Võimalus 15	36
Võimalus 16	37
Võimalus 17	38
KASUTATUD MATERJAL	39

MEELEOLUD LUULETUSTES

Luuletused tekitavad lugejas mingisuguse meeleolu. Mõnikord on seda kergem tajuda, teinekord raskem. Siin on kolm lihtsat võimalust tunnete leidmiseks ja väljendamiseks 8. klassi kirjandusõpiku „Labürint” luuletuste põhjal.

Võimalus 1. Juhan Liiv ja Ilmi Kolla

J. Liiv „Tule, öö pimedus!” ja I. Kolla „Nukrad hetked” 8. klassi õpikus „Labürint”, lk 67–69.

1. Vali üks märksõnadest: *pimedus, üksindus, nukrus*.
2. Kirjuta akrostihhon. Selgita, millised mõtted ja tunded valitud sõnaga seostuvad, kuidas selgitaksid sõna tähendust.

Näited

• **Nukrus**

- *Nukker tunne, mis*
- *Uuristab sinusse*
- *Keerukaid mõtteid ning*
- *Raiub*
- *Uuesti ja uuesti*
- *Sinu hinge*

• **Pimedus**

- *Pimedusest võib kõike oodata.*
- *Imelik abituse tunne on.*
- *Mitte midagi ei näe.*
- *Esikut ei näe.*
- *Diivanit ei näe.*
- *Ust ei näe.*
- *Silmad oleks kui kinni.*

• **Üksindus**

- *Üksinda olemine*
- *Kurb tunne*
- *Sulgumine endasse*
- *Ihüüksi maailmas*
- *Nutmine*
- *Depressioon*
- *Unistus sõpradest*
- *Soov lahkuda ilmast*

